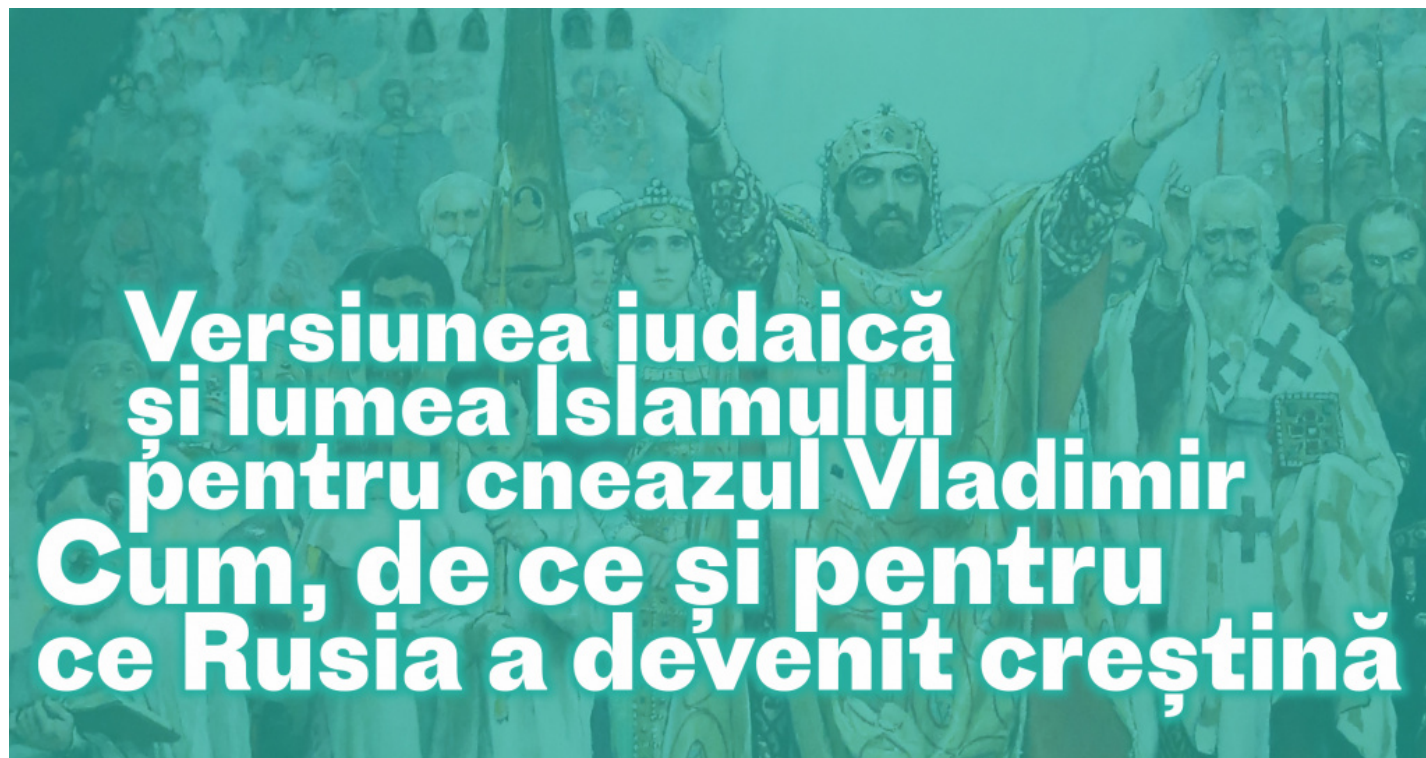

Versiunea iudaică și lumea Islamului pentru cneazul Vladimir

Versiunea iudaică și lumea Islamului pentru cneazul Vladimir Cum, de ce și pentru ce Rusia a devenit creștină

Cum, de ce și pentru ce Rusia a devenit creștină

Pavel Kuzenkov, candidat în științe istorice, bizantinist

Au trecut mai bine de o mie de ani de la acel moment epocal în care Marele Cneaz al Rusiei Vladimir a fost botezat și i-a îndemnat pe boieri și pe toți oamenii să-i urmeze exemplul. Botezul Rusiei nu a fost doar o alegere personală a cneazului: botezul a stabilit valorile în jurul cărora s-a finalizat formarea statului rus și s-a format un singur popor rus din numeroase triburi. Pământul rus s-a definit ca parte a marii lumi creștine răsăritene, al cărei centru spiritual era Bizanțul ortodox. Și cinci secole mai târziu, după moartea Noii Rome, marii cneji ai Moscovei, țarii ruși și împărații întregii Rusii care au reînviat Rusia au început să fie percepuți ca lideri ai civilizației ortodoxe, care în multe privințe s-a opus așa-numitei lumi occidentale.

Secolul sângeros al XX-lea, secolul prăbușirii tradițiilor seculare și a imperiilor puternice, părea să întrerupă calea statalității creștine, începută în secolul al IV-lea de împăratul Egal cu Apostolii, Constantin cel Mare. Mințile și popoarele erau copleșite de ideologii noi în care nu mai exista un loc pentru Dumnezeu. Dar toate aceste învățături, care au asuprit persoana, națiunea, clasa asuprită etc., în prim plan, s-au dovedit a fi de scurtă durată. Și astăzi Rusia a avut ocazia să se întoarcă la rădăcinile sale, hrănindu-se prin care a s-a dovedit ca o mare putere. Dar situația de acum o mie de ani s-a

repetat. Disputele despre „alegerea căii” au izbucnit cu o vigoare reînnoită. Care ar trebui să fie noua Rusie? Ar trebui să ne întoarcem la alegerea făcută de cneazul Vladimir și pe care strămoșii noștri au urmat-o timp de aproape o mie de ani? A fost aceasta o greșeală tragică? Și ce s-a întâmplat de fapt în 988, așa cum este obișnuit să fie datat până în prezent Botezul Rusiei?

Pentru a răspunde la această întrebare, să apelăm la surse și să încercăm, cât mai imparțial posibil, să înțelegem cum, de ce și pentru ce a fost botezat Sfântul Vladimir.

Ce știm? Surse

Să vedem pe ce gamă de surse se bazează informațiile noastre despre botezul Rusiei. În mod surprinzător, nu există multe surse ale acestora. Dar au o origine foarte diversă, ceea ce le sporește foarte mult valoarea.

Surse vechi rusești

Principala versiune a istoriei vechi rusești care a ajuns până la noi, cunoscută sub numele de „Povestea anilor trecuți”, a apărut la mai bine de o sută de ani după botezul Rusiei. Este rezonabil să puneți întrebarea: cât de mult puteți avea încredere în povestea cronică despre acest eveniment? Este clar că autorul – o persoană, desigur, spirituală (în mod tradițional este considerat călugărul din Mănăstirea Kiev-Pecersk Cronicarul Nestor) – nu este indiferent față de această temă sacră, după cum indică numeroase inserții retorice cu citate biblice. Dar o serie de detalii ale narațiunii (inclusiv indicații

ale topografiei evenimentelor) vorbesc pentru faptul că, în general, povestea cronică a botezului are o bază antică, datând de la martorii oculari ai acelor evenimente.

Despre ce ne spune cronica? Trimițându-i pe cei care doresc să vadă traducerea completă la traducerea academică a „Poveștii anilor trecuți” și cei care apreciază limba rusă veche la originalele publicate în „Colecția completă de cronici rusești”, vom face o scurtă repovestire.

Campania cneazului Vladimir împotriva bulgarilor
Miniatură din Cronica lui Radziwill

Conversația lui Vladimir despre credință
cu bulgarii-mahomedani
Miniatură din Cronica lui Radziwill

Sub anul 6493 de la crearea lumii (985 conform cronologiei noastre), cronicarul a relatat despre campania cneazului Vladimir împotriva bulgarilor și încheierea păcii cu aceștia. Evident, „bulgarii” aici înseamnă bulgarii de pe Volga care s-au convertit recent la islam. La urma urmei, anul următor, în 986, solii „bulgarilor credinței mahomedane” au sosit la Kiev cu o propunere neașteptată către Vladimir: „Tu, cneaz, ești înțelept și plin de sens, dar nu cunoști legea, crede în legea noastră și ne închinăm în fața lui Mahomed”. Cneazul rus, care tocmai construise un panteon păgân la Kiev și a introdus sacrificii umane, a reacționat pe neașteptate. În loc să refuze adânc la propunere, insultând un păgân inveterat, să schimbe „credința strămoșilor”, el a întrebat: „Care este credința ta?” – și a ascultat destul de favorabil postulatele simple ale Islamului. Perspectiva plăcerii cerești cu femei minunate i-a plăcut cneazului iubitor de femei, dar cneazul nu a aprobat circumcizia și refuzul cărnii de porc și a comentat interdicția de a bea vin cu celebra frază: „În Rusia este băutură veselă, nu putem fi fără asta!” (Reținem în paranteze că nu era vorba de vodcă și nici măcar de vin: băuturile intoxicate cu miere din antichitatea rusească semănau mai degrabă cu cvasul și bragă.)

De fapt, din acest episod începe povestea cronică despre „alegerea credinței”, încununată cu botezul atât al lui Vladimir, cât și al întregii Rusii. Povestea este, fără îndoială, semi-legendară și croită din mai multe straturi, dar în niciun caz atât de fantastică pe cât părea până de curând.

Vestea că puternicul cneaz rus s-a interesat de problemele religioase s-a răspândit rapid în întreaga lume și acum, în urma bulgarilor musulmani, „la Kiev apar „germani (Prima cronică din Novgorod: „din Roma”), trimiși de Papa” cu cuvintele: „Credința noastră este lumina, pentru că ne închinăm înaintea lui Dumnezeu, care a făcut cerul și pământul, stelele și luna și orice suflare; iar zeii tăi sunt un lemn”. De data aceasta cneazul a întrebat: „Care este porunca ta?” – și, ascultând, i-a trimis pe soli înapoi cu cuvintele: „Părinții noștri nu au primit acest lucru!” Acest răspuns este o dovadă importantă a autenticității poveștii cronice. La urma urmei, știm din surse occidentale că în 961 predicatorii germani trimiși de regele Otto I (care în 962 a fost numit de papa și „împărat roman”) au încercat să boteze Rusia, dar au fost expulzați de tatăl lui Vladimir, prințul Sviatoslav.

După bulgari și germani au venit evreii khazari („jidanii din Kozarstia”). Ei au declarat că Cel în Care cred creștinii este răstignit de ei pe cruce și ei înșiși cred în „singurul Dumnezeu al lui Avraam, Isaac și Iacov”. Vladimir s-a mai interesat și aici: „Care este legea ta?” – și după ce a ascultat, a pus o întrebare simplă, dar insidioasă: „Unde este pământul vostru?” Nu prea din întâmplare, cneazul rus a atins cel mai dureros subiect al religiei evreiești. Într-adevăr, împreună cu expulzarea din Ierusalim în anul 70 d.Hr. Evreii au pierdut nu numai pământul strămoșilor lor și statalitatea lor, ci și singurul templu de pe pământ. Și de mai bine de 2 000 de ani, evreii au fost lipsiți de ocazia de a-i sluji lui Dumnezeu. O pedeapsă cu adevărat cumplită! Nu este surprinzător faptul că Vladimir i-a acuzat pe interlocutorii săi de a dori să suporte mânia lui Dumnezeu asupra Rusiei, pe care ei înșiși au recunoscut-o ca fiind cauza răspândirii lor pe fața pământului.

În cele din urmă, trimisul grecilor a apărut în fața cneazului. A sosit ultimul. Dar acesta nu a fost un simplu predicator, ci un filozof. Discursul său, care începe cu acuzații împotriva concurenților și se

încheie cu perspectiva focului iadului pentru toți cei care nu cred cu adevărat, ocupă mai multe pagini în cronică. De fapt, acesta este un adevărat curs scurt în istoria sacră – de la Adam până la Hristos și apostoli, ale căror învățături au fost adoptate de greci. Potrivit cronicarului, Vladimir a fost impresionat de poveste și chiar mai mult – de imaginea Judecării de Apoi arătată lui, l-a înzestrat bogat pe filosof, dar când i s-a cerut să fie botezat, el a răspuns: „Voi aștepta puțin”.

Conversația lui Vladimir cu un filosof grec, miniatură din Cronica lui Radziwill

Prezentarea cadourilor către filosof grec, plecarea filosofului grec de la Kiev cu onoruri, miniatură din Cronica lui Radziwill

Un filosof grec care arată o perdea care îl înfățișează pe Iisus Hristos, o miniatură din Cronica lui Radziwill

Sfatul lui Vladimir cu boieri și orășeni, miniatură din Cronica lui Radziwill

Mai departe cronică spune despre așa-numita încercare a credințelor. Această poveste, de asemenea, în forma sa legendară, are multe detalii exacte din punct de vedere istoric. Convocându-i pe boieri și pe bătrânii orașului, Vladimir le-a spus conversațiile sale cu bulgarii, nemții, evreii și grecii și le-a cerut sfatul. Boierii și bătrânii, observând în mod rezonabil că „nimeni nu-și ceartă pe ai săi, ci îi laudă pe ai săi”, l-au sfătuit pe prinț să aleagă zece dintre cei mai rezonabili și de încredere oameni și să-i trimită către toate aceste popoare pentru a „testa serviciul fiecăruia dintre ei: cum îi slujesc lui Dumnezeu”.

Deci, trimișii prințului s-au dus la bulgari, vizitând o rugăciune în „ropati” (moschee). Apoi au fost trimiși „la nemți”, iar de acolo „în țara greacă”. Rezultatul misiunii lor este cunoscut: întorcându-se la Kiev, membrii soliei au raportat bătrânilor nou adunați și cneazului despre impresiile lor și au vorbit în favoarea slujirii bizantine.

Cneaghinea Olga

„Ca și în confirmarea acestei judecăți, „sentința” boierilor suna: „Dacă legea greacă era rea, atunci bunica ta Olga nu ar fi acceptat-o, dar ea era cea mai înțeleaptă dintre toți oamenii”. Decizia prințului a fost rapidă și oarecum neașteptată. „Răspunzând, Vladimir a spus: Atunci unde vom fi botezați? Au spus: Unde îți place”. Într-adevăr, de ce a pus prințul întrebarea în acest fel? Nu a fost de la sine înțeles că botezul ar trebui acceptat în capitala Kiev? În realitate Vladimir a avut un plan mai complex. Esența acestui plan până acum este controversată, dar această explicație poate fi considerată cea mai logică. Pe lângă boieri și bătrâni, prințul depindea de părerea urmașului său. La urma urmei, batjocura drujinicilor (ostașilor) a devenit odată motivul refuzului decisiv de a-l boteza pe Sviatoslav, pe care mama sa Olga a încercat în zadar să-l convertească în creștin. În ochii oastei, botezul din mâinile grecilor bizantini – tocmai aceia împotriva cărora precedenții cneji ruși Sviatoslav, Igor, Oleg au întreprins campanii, câștigând bogăție și glorie pentru ei și poporul lor – ar arăta ca o lașitate rușinoasă. Pentru a-și menține autoritatea, Vladimir a trebuit să rezolve o sarcină dificilă: să fie botezat de greci, dar fără a da cea mai mică oportunitate de a interpreta acest lucru ca supunere față de ei. Și ieșirea a fost găsită.

Asediul Korsunului de către oastea lui Vladimir, miniatură din Cronica lui Radziwill

Înconjurarea Korsunului de oastea lui Vladimir, miniatură din Cronica lui Radziwill

Predarea Korsunului de către oastea lui Vladimir, miniatură din Cronica lui Radziwill

La începutul anului viitor, 6496 (din septembrie 987 până în august 988 d.Hr.), cronica spune despre campania cneazului Vladimir către principala cetate bizantină din regiunea nordică a Mării Negre – gloriosul oraș Chersonesos, cunoscut în evul mediu ca Kherson, iar în surse rusești – cum ca Korsun. După ce a capturat orașul în urma asediului, Vladimir a trimis o solie la Constantinopol către împărați Vasilie al II-lea și Constantin al VIII-lea cu un ultimatum: dați-mi fata sora voastră de damă, altfel vă voi lua și capitala. Porphyrogenita Anna, sora conducătorilor Vasilevs, era în acel timp probabil cea mai faimoasă mireasă din lume.

Conversația lui Olga cu împăratul Constantin VII Porfirogenit; botezul lui Olga la Constantinopol de către țar și patriarh, miniatură din Cronica lui Radziwill

Atât împăratul romano-german, cât și țarul bulgar s-au străduit să se logodească cu ea – dar nimeni nu a fost onorat să se înrudească cu casa imperială a Noii Rome. La urma urmei, nimeni altul decât bunicul Anei, Constantin al VII-lea Porfirogenit, în timpul căruia bunica lui Vladimir, prințesa rusă Olga, a fost botezată la Constantinopol, nu a interzis cu strictețe prințeselor de sânge regal pentru barbari. Dar acum situația era disperată. În imperiu a izbucnit un război civil, iar Cezarii întristați erau interesați de o alianță cu Vladimir.

Constantin al VII-lea,
miniatură din cronica
lui John Skilitsa

Vasile al II-lea,
miniatură din cronica
lui Ioan Skilitsa

Vladimir a trimis un mesager împăraților bizantini Vasili al II-lea și Constantin al VII-lea cu o propunere de a-i da sora lor Anna ca soție; transferul de către mesager al consimțământului împăraților bizantini la căsătoria Anei cu Vladimir cu condiția botezului său, miniatură din Cronica lui Radziwill

Ei au răspuns într-un mod complet bizantin, încorporând un câștig strategic într-o concesiune tactică: „Nu este bine să se căsătorească femei creștine cu păgâni. Dacă ești te vei boteza, o vei primi și vei primi totodată împărăția cerurilor și vei fi unul în credință cu noi”. Vladimir a fost de acord, dar a subliniat că este gata să fie botezat, dar nu pentru că Cezarii au cerut acest lucru: „Căci încă mai înainte am cunoscut legea voastră și am îndrăgit credința și slujba despre care mi-au povestit solii mei”. După o nouă rundă de negocieri, s-a decis ca cneazul rus să fie botezat de preoți care vor veni cu Anna. Rămânea să o convingă pe prințesa, care era disperată: „Merg, parcă în captivitate, ar fi mai bine să mor aici”. La care frații s-au opus: „Poate că Dumnezeu va întoarce țara rusă la pocăință prin tine și vei salva pământul grecesc de un război cumplit”. „Și abia au forțat-o”, adaugă cronicarul rus, transmițând acest episod. Este dificil să garantăm veridicitatea detaliilor acestei scene de familie, dar starea de spirit a Anei și a fraților ei este transmisă subtil. Fata care a crescut în palat nu s-a putut gândi fără groază la o întâlnire cu un barbar-poligam din nord (dragostea lui Vladimir pentru femei era legendară în toată Europa – chiar și cronicarul german Thietmar relatează despre un fel de „centura lui Venus” pe care rusul conducător ar fi purtat ca „să agraveze o tendință înnăscută la curvie”).

Anna s-a urcat în corabie și, luându-și rămas bun de la vecini, a plecat plângând peste mare, însoțită de demnitari și bătrâni.

Convingerea împăraților bizantini Vasili al II-lea și Constantin al VII-lea a prințesei Anna, miniatură din Cronica lui Radziwiłł

Sosirea prințesei Anna în Korsun, salutarea ei de către Vladimir și populația orașului, miniatură din Cronica lui Radziwiłł

Transmiterea de către prințesa Anna a unui mesaj către Vladimir cu sfaturi pentru a fi botezat cât mai curând posibil pentru a scăpa de bolile oculare; Vladimir primind mesajul de la Ana, miniatură din Cronica lui Radziwiłł

Ceremonia de anunțare și botezare a cneazului rus, conform aceleiași cronici, a fost condusă de episcopul local – arhiepiscopul de Kherson – în colaborare cu clerul sosit de la Constantinopol. Cronicarul spune că, cu puțin timp înainte de botez, Vladimir „avea dureri de ochii” și a încetat să mai vadă, iar prințesa („țarina”) care sosise deja, dar nu îl văzuse încă, l-a sfătuit să fie botezat cât mai curând pentru a-și reveni după boală. Și așa s-a întâmplat: înțelegerea spirituală a lui Vladimir a coincis cu înțelegerea trupească, iar păgânul de ieri a exclamat cu bucurie: „Pentru prima dată am văzut pe adevăratul Dumnezeu!” Este caracteristic faptul că după acest miracol mulți dintre ostașii săi au decis să urmeze exemplul prințului („echipa sa numeroasă”). Mulți – dar în niciun caz toți, și acesta este un detaliu important care arată că decizia de a se boteza pentru prinț nu a fost deloc atât de naturală și simplă pe cât ar părea.

După botez, Vladimir, conform cronicii, a ridicat în Kherson-Korsun Biserica Sfântul Ioan Botezătorul pe un munte care a fost ridicat în mijlocul orașului din pământ de la terasament făcut de oameni ruși în timpul asediului. Apoi a dat orașul împăratului și a plecat acasă – cu Anna, Anastasius și preoții din Kherson și Țarina, luând cu el moaștele sfinților Clement din Roma și ucenicul său Teba, vase bisericești și icoane, precum și două statui de aramă și patru cai de aramă (ei, specifică cronicarul, chiar acum stau la Kiev după Sfânta Sofia, iar ignoranții îi consideră marmură).

Botezul lui Vladimir,
miniatură din Cronica lui Radziwill

Botezul soției lui Vladimir,
miniatură din Cronica lui Radziwill

Domnia lui Vladimir la Kiev.
Demolarea, după porunca lui,
a imaginilor din lemn ale lui Perun
și ale altor zeități păgâne pe deal,
miniatură din Cronica lui Radziwill

Ajuns la Kiev, cneazul victorios a ordonat să-și arunce idolii recent stabiliți: unii au fost tăiați, alții au fost arși, iar Perun a primit o onoare specială: legat de coada unui cal, a fost târât „de-a lungul coborârii Boricev pe Ruceai”, însoțit de 12 bărbați care l-au bătut cu bețe (nu pentru că, scrie cronicarul, un copac poate simți lovituri, ci pentru ca demonul care a sedus o persoană cu el să primească răsplată).

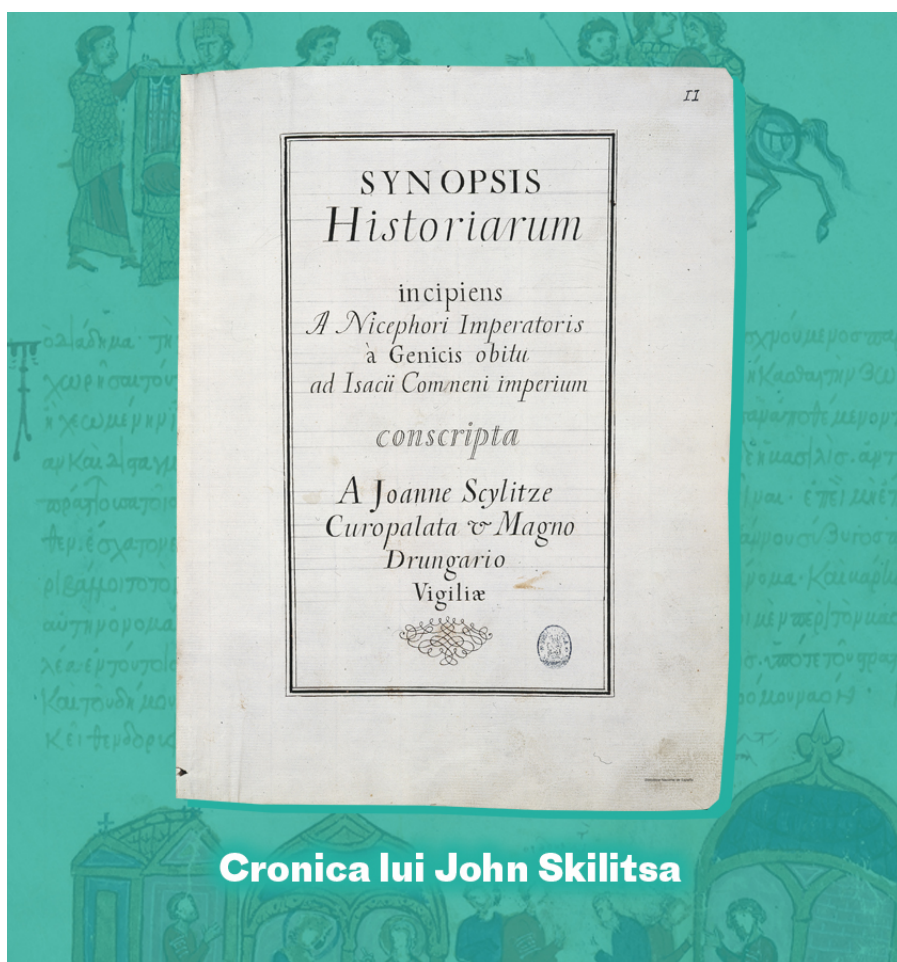
Păgânii-kievieni nu l-au jelit pe Perun mult timp. Vladimir, prin mesagerii săi, a anunțat în tot orașul: „Cine refuză să vină la râul mâine – bogat sau sărac, cerșetor sau sclav – va fi dușmanul meu”. Auzind acest lucru, cum scrie cronicarul, oamenii s-au dus fericiți la Nipru, spunând: „Dacă aceasta nu ar fi o faptă bună, cnejii și boierii nu ar accepta acest lucru”. Dimineața, Vladimir și clerul s-au dus la Nipru, unde s-au adunat nenumărate persoane, de la bătrâni la bebeluși în brațele părinților. Preoții au făcut rugăciune, iar oamenii s-au aruncat în ape și s-a putut vedea o mare bucurie în cer și pe pământ cu ocazia mântuirii atâtor suflete. Iar diavolul, relatează cronicarul, gemu amarnic, spunând: „Am vrut să trăiesc printre acești oameni care nu cunoșteau învățăturile apostolice și nu-L cunoșteau pe Dumnezeu și m-am bucurat când mi-au slujit. Dar acum nu apostolii și martirii mă cuceresc, ci simpletonii („neveglași”). Și nu voi mai domni în aceste țări!”

Apoi, cneazul rus a început să adune copii de la cei mai buni oameni și i-a dat „să învețe cartea” – în ciuda strigătului mamelor care nu doreau să-și lase copiii să plece și îi jeleau ca morți. Astfel, concluzionează cronicarul, profeția biblică s-a împlinit în Rusia: „În acele zile vor auzi cuvintele înăbușite ale cărții și limba bâlbăită va fi înțeleasă”. Nu există nici-o îndoială că acest „program educațional” a asigurat succesul incredibil și neașteptat al reformei religioase a cneazului Vladimir, care acum ar putea fi numit pe bună dreptate botezător egal cu apostolii din Rusia, pentru mulți dintre vecinii ai Rusiei.

Autori greci

În mod ciudat, autorii bizantini care au scris în limba greacă practic nu au „observat” botezul Rusiei în timpul cneazului Vladimir. Acest lucru este cu atât mai surprinzător cu cât acest eveniment a fost direct legat de dinastia imperială și, se pare, ar putea fi considerat un succes strategic major al imperiului – la urma urmei, câștiga un puternic aliat în nord.

Motivul tăcerii ar putea fi circumstanțele umilitoare ale botezului lui Vladimir pentru mândrii romani: cneazul rus a fost botezat, cucerind un important oraș imperial și forțând de fapt împărații să renunțe la sora lor Anna pentru el. Ceea ce în ochii poporului rus a dovedit corectitudinea lui Vladimir, care, după ce l-a acceptat pe Hristos, a primit imediat un ajutor evident de la El, în ochii bizantinilor a fost un eșec clar, despre care era mai ușor să taci.

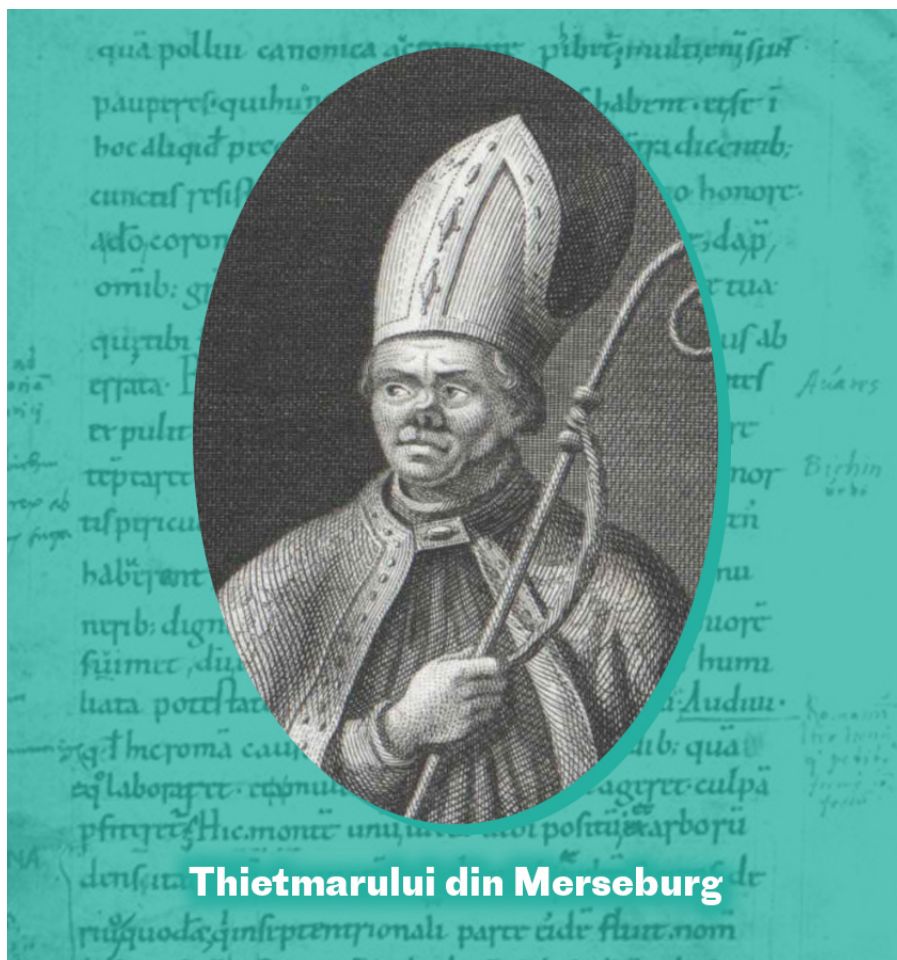
Cronica lui John Skilitza

Oricum ar fi, istoricii bizantini nu tac despre botezul lui Vladimir. Dar povestesc despre două evenimente legate de el: cronica lui John Skylitsa (sec. XI) menționează pe scurt căsătoria prințului rușilor cu sora împăraților și ajutorul militar trimis acestora, datorită căruia Vasili al II-lea a învins rebeli și a păstrat puterea. Acesta din urmă, la rândul său, tace asupra surselor rusești. Această distribuție a informațiilor este firească: autorii scriu despre ceea ce consideră important pentru povestea lor. Și istoricii încearcă să adune din aceste unghiuri îngust direcționate (și uneori distorsionate) o imagine panoramică și conectată a trecutului.

Autori occidentali

Și ce spun sursele vest-europene despre botezul Rusiei? În mod ciudat, foarte puține și foarte confuze.

Cronica Thietmarului din Merseburg, scrisă în 1012-1018, descrie „regele Rustiei Vlodemir” ca „un libertin mare și crud care a comis o mare violență împotriva danaanilor răsfățați” (așa cum germanii severi numeau bizantinii). Thietmar știe că domnitorul rus „a luat o soție din Grecia” (pe care o numește greșit Elena), „răpită ilegal” de la Otton al II-lea și „la insistența ei a acceptat sfânta credință creștină”, pe care el nu a împodobit-o cu fapte bune, deși la sfârșitul vieții își „a spălat pata păcatului dând cu sânguință pomană generoasă”.

Thietmarului din Merseburg

Saga scandinavă asociază botezul Rusiei cu eroii locali. Astfel, într-o serie de saga ulterioare despre Olav Tryggvason (primul rege creștin norvegian, 995–1000) există o poveste despre modul în care Olav a participat la convertirea la adevărata credință a regelui Valdamar și a tuturor oamenilor din Gardariki (așa în saga se numește Rusia). Văzând un vis despre chinurile cumplite care îi așteaptă pe cei care se închină la idoli de lemn, Olav și detașamentul său s-au dus în Hyrkland (Bizanț), au primit botezul acolo de la un episcop pe nume Pavel și l-au convins să meargă cu el în Rusia, unde a trăit în copilărie. Salutat cu bucurie de rege, Olav îl convinge mult timp pe Valdamar să accepte creștinismul și în cele din urmă cu ajutorul înțelepte soții a regelui Allogy (în imaginea căruia se ghicesc trăsăturile prințesei Olga) îl convinge să fie botezat cu oamenii săi și cu tot poporul.

Conform cronologiei interne a saga, acest episod datează din 985, înainte de începutul cronicii „alegerea credinței”, iar mulți cercetători sunt sceptici cu privire la fiabilitatea sa istorică.

Surse orientale

Arabii creștini Yahya din Antiohia (sec. XI) și al-Makin (sec. XIII), precum și scriitorii musulmani Abu Shaja ar-Rudrawari (sfârșitul secolului al XI-lea) și Ibn al-Athir (secolul al XIII-lea) oferă un scurt, dar succint și, cel mai important, o descriere clară a relației dintre împăratul Vasili și cneazul Vladimir. Iată povestea lui Yahya (care este în general repetată de alți autori), plasată într-un context bizantin:

„Și afacerile sale au devenit periculoase, iar țarul Vasili era îngrijorat de el din cauza forței trupelor sale și a victoriei sale asupra lui. Iar bogățiile sale erau epuizate și a fost îndemnat de nevoia de a trimite la rege rus – iar ei sunt dușmanii săi – să le ceară să-l ajute în poziția sa actuală. Și acela a fost de acord cu asta. Și au încheiat un acord de proprietate între ei, iar țarul rușilor s-a căsătorit cu sora țarului Vasili, după ce i-a pus o condiție ca el să fie botezat și toți oamenii din țara sa, iar ei sunt un popor mare. Și rușii nu s-au considerat atunci la nici-o lege și nu au recunoscut nici-o credință. Și țarul Vasili i-a trimis mai târziu mitropoliți și episcopi, iar ei l-au botezat pe țar și pe toți cei care au populat pământul și i-a trimis sora la el, iar ea a construit multe biserici în țara rușilor. Și când problema căsătoriei a fost hotărâtă între ei, au sosit și trupele rușilor și s-au unit cu trupele grecilor, care erau cu țarul Vasili, și s-au dus toți împreună să lupte cu Varda Foka pe mare și pe uscat până la Crizopolis. Și l-au învins pe Foka”.

Bătălia lui Vard Sklir și Vard Foka în 978/979, miniatură din cronică lui John Skylitz

Duel între Vard Sklir și Vard Foka în 978/979, miniatură din cronică lui John Skylitz

Secvența de evenimente prezentată – războiul cu Rusia, tratatul, căsătoria și ajutorul militar – este confirmată de istoricul armean Stepanos Tronetsi, poreclit Asohik. Povestind despre evenimentele din Transcaucazia, la care împăratul bizantin Vasili al II-lea a luat parte cu garda sa rusă („poporul

ruzenilor”), el notează: „Erau 6 000 de oameni pe jos, înarmați cu sulite și scuturi, pe care țarul Vasili a cerut de la regele rușilor în acel moment, când și-a dat sora în căsătorie cu acesta din urmă. În același timp, rușii au crezut în Hristos”.

Oare a existat o alegere?

Subiectul din cronici a alegerii religiei nu este deloc doar un topos literar, așa cum își imaginează uneori scepticii. Desigur, există ceva legendar la el. Astăzi este dificil să ne imaginăm că tradițiile spirituale vechi de secole au fost alese în timpul discuțiilor de la curte. Desigur, alegerea unei anumite religii a fost puternic influențată de factori politici, economici, chiar geografici. De regulă, conducătorii aveau o singură alegere: între tradiția veche și noua învățătură.

Rusia în sec. X-XII

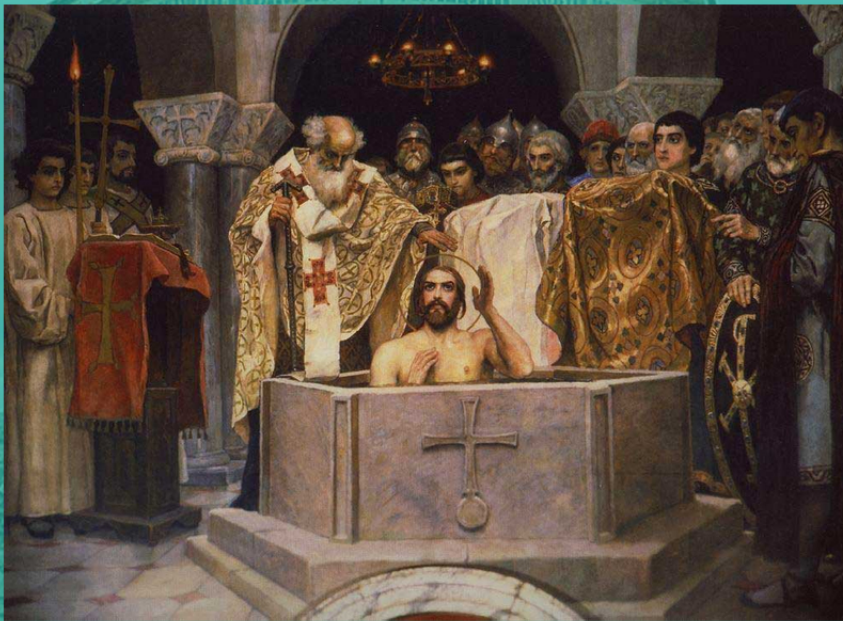
Dar există regiuni de pe planetă care sunt literalmente la răscruce de relații internaționale și sunt simultan influențate de civilizații și religii rivale. Deci, în Balcani și în Europa Centrală, creștinismul latin și grec s-au ciocnit (acum numim aceste tradiții catolicism și ortodoxie, deși în vremuri străvechi acești termeni erau folosiți ca sinonime). În Caucaz - zoroastrism, creștinism și islam. În Asia Centrală – creștinism, budism și islam. În Khazaria – iudaism, creștinism și islam. Dar departe de pretutindeni exista posibilitatea unei alegeri reale simultan între toate variantele monoteismului biblic: iudaism, creștinism occidental și oriental și islam. De fapt, o astfel de țară exista numai una – Rusia.

În secolul al X-lea, Rusia a fost înconjurată din toate părțile de state în care a predominat unul sau alt tip de religie monoteistă: islamul în est, catolicismul în vest, iudaismul în sud-est și ortodoxia în sud-vest.

„PROGRAMUL” LUI VLADIMIR

Savanții moderni spun destul de multe despre scopurile și intențiile lui Vladimir și despre beneficiile pe care botezul i le-a adus personal și statul său. Se spune că căsătoria cu sora împăratului roman l-a ridicat pe conducătorul rus la vârful ierarhiei politice mondiale; că de acum înainte Rusia a devenit membru cu drepturi depline al comunității internaționale; despre atașarea culturii bizantine foarte dezvoltate etc.

Dar ar fi frumos să cunoaștem părerea contemporanilor. Însuși Sfântul Vladimir – spre deosebire, de exemplu, de Sfântul Constantin – nu ne-a lăsat texte scrise din care să fie vizibil „programul său religios și politic”. Cronica conține însă rugăciunea cneazului, cu care s-a adresat către Dumnezeu după botez. Oricare ar fi originea acestor cuvinte, ele în orice caz reflectă viziunea unei persoane din acea epocă. Ce îi cere Domnului proaspăt botezat cneaz rus?

**Botezul cneazului Vladimir.
Fresca de V. Vasnețov.
Fragment al picturii Catedralei
Sf. Vladimir din Kiev,
1885-1893**

*Mare Dumnezeu, care ai făcut cerul și pământul!
Uită-te la oamenii Tăi noi,*

*Lasă-i, Doamne, să Te cunoască pe Tine, adevăratul Dumnezeu,
ca și cum ai fi condus țările creștine,
și ai stabilit în ele o credință dreaptă și necondiționată.
Ajută-mă, Doamne, împotriva dușmanului opus,
și sper în Tine și puterea Ta și îi depășesc intrigile!*

În primul rând, cneazul își încredințează poporul lui Dumnezeu ca „noul Său popor” și cere iluminare și confirmare în adevărata credință pentru țara sa. Pentru sine, Vladimir cere ajutor de la inamicul opus, prin care, desigur, nu un dușman militar și nu un rival politic, ci diavolul însuși – arhetipul răului mondial, la mașinațiile cărora merg toate tipurile de dușmănie umană înapoi.

Achiziția adevărului și victoria asupra răului – așa este „programul” scurt, dar încăpător, al cneazului Vladimir. Pentru mai puțin nu va fi de acord.

ALEGERE FATIDICĂ

Mulți gânditori ruși, al căror ideal era „Europa iluminată”, au văzut în „alegerea lui Vladimir” o greșeală fatală, care a predeterminat decalajul fatal al Rusiei față de țările dezvoltate din Occident. Opozanții lor, dimpotrivă, au afirmat natura benefică și salutară a botezului lui Rusiei tocmai conform ritului grecesc, care a permis poporului nostru să accepte credința creștină „pură” și să păstreze adevărata evlavie pierdută de Occident. Revenind la vremea cneazului Vladimir și încercând în măsura în care sursele permit, împreună cu el să facem din nou o alegere istorică, putem trage câteva concluzii importante.

În primul rând, cneazul a avut cu adevărat de ales. În ciuda faptului că deja înainte de Vladimir existau mulți creștini de rit grecesc, adică ritul ortodox în Rusia, în ciuda exemplului înțeleptei Olga și al multor alor contemporani ai săi, cneazul rus era complet liber să aleagă o altă cale.

Mai mult, alegerea ortodoxiei nu a promis niciun beneficiu practic nici prințului personal, nici elitei din jurul său. Înaltul nivel moral stabilit de Hristos cerea respingerea modului obișnuit de viață, a plăcerilor și distracțiilor preferate. Dar principalul lucru este că interdicția absolută de jaf și crimă impusă de creștinism, condamnarea necondiționată a oricărei forme de violență armată, a pus în pericol ocupația principală a „aristocrației militare” ruse – campaniile militare. Bizanțul, cel mai bogat și cel mai apropiat vecin, se transforma dintr-un pradă gustoasă într-o putere de coreligie aliată, războaie cu care nu mai puteau primi justificare morală. În ceea ce privește avantajele evidente ale noii religii ca bază a statalității, creștinismul latin nu a fost mai rău, și poate chiar mai bun, a oferit puterii ideologia centralizării și a ordinii sociale, în timp ce islamul și iudaismul au creat legături sociale orizontale și mai stabile bazate pe ideile de asistență reciprocă fraternă și unitate a comunității de credincioși.

**Botezul Rusiei.
Fresca de V. Vasnețov.
Fragment al picturii Catedralei
Sf. Vladimir din Kiev, 1885-1893**

Nu, prințul Vladimir nu a fost motivat de obiective practice sau politice atunci când a ales modelul creștin estic de civilizație. Ortodoxia l-a atras cu categorii mult mai ridicate, deși poate nu chiar de înțeles în vremea noastră – categorii: realizări spirituale, frumusețe supremă, adevăr și dragoste. Nu „postul după putere” l-a atras pe cneazul rus, ci asceza severă. Nu ritualuri formale, ci frumusețe nepământească, armonie a Liturghiei divine. Nu interese economice, ci milă de sacrificiu. Nu pragmatism politic, ci căutarea Împărăției cerurilor pentru viața veșnică în Dumnezeu.

Oare a fost corectă această alegere făcută acum 1032 de ani? Istoria însăși a dat răspunsul la această întrebare. Conglomeratul liber de triburi adunat de primii Rurikovici, deja în timpul fiilor lui Vladimir, s-a transformat într-un stat puternic care și-a uimit vecinii europeni cu bogăția. După ce a trecut prin testele fragmentării feudale și jugul mongol-tătar, Rusia a reînviat în jurul Moscovei și a ridicat steagul Regatului Ortodox, care a scăpat din mâinile Bizanțului slăbit care și-a trădat propriile idealuri și a pierit. Nici ororile vremuri tulburi, nici tentațiile europenizării nu au zguduit principiile spirituale stabilite în temelii statului Rus. Și nici crudele experimente sociale din secolul al XX-lea nu au putut eradica acele orientări profunde de valoare care au determinat alegerea Sfântului Vladimir. În sufletele oamenilor s-au păstrat idealurile de bunătate, milă și dreptate, disponibilitatea pentru o ispravă dezinteresată a iubirii de sacrificiu, prioritatea spiritualului asupra materialului, iar acest lucru a ajutat poporul sovietic să câștige cel mai rău război din istorie și să devină liderii omenirii.

O sursă: <https://mospat.ru/ro/authors-analytics/60716/>